

VNS 1/2021 Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

Kiitän eduskunnan sivistysvaliokuntaa pyynnöstä esittää asiantuntijana näkemykseni valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta. Selonteossa esitetään pitkäjänteinen, kohti 2040-lukua suuntaava koulutuksen ja tutkimuksen tavoitetila sekä tarkastellaan sen toteuttamiseen kytkeytyviä rakenteellisia reunaehdoja, voimavaroja ja kontekstuaalisia tekijöitä. Keskityn erityisesti esittämään näkemyksiä niistä koulutuspoliittisen selonteon luvuista, jotka kytkeytyvät korkeakoulutukseen, tutkimukseen ja jatkuvaan oppimiseen.

Luku 2 Tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Tavoitetilan kuvaus on tarkoituksenmukainen, riittävän kunnianhimoinen ja laaja-alainen. Se kattaa nykyiset suomalaisen koulutuksen ja koulutusjärjestelmän vahvuudet, jotka pyritään tulevaisuudessakin säilyttämään. Näitä *vahvuuksia* ovat mm. *kaikkia koskettava oikeus oppia ja kasvaa, saada tarvitsemansa tuki ja ohjaus sekä lainsäädäntöön kirjattu kasvatuksen ja koulutuksen arvopohja*. Tavoitetilassa nostetaan esille nykytilanteessa tiedetyt *kehittämishaasteet ja heikkoudet*, joita pyritään tulevaisuudessa parantamaan ja korjaamaan. Näitä ovat mm. *koulutuksellisen eriarvoistumisen pysäyttäminen, koulutuksellisen tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen sosioekonomisesta taustasta riippumatta sekä sujuvat koulutuspolut läpi koulutusjärjestelmän*.

Luku 3 Koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ja toimenpiteet

Luku 3.3 Korkeakoulut

Korkeakoulutettujen määrän nostaminen. Koulutuspoliittisessa selonteossa korostetaan, että yliopistojen ja korkeakoulujen tulee kouluttaa riittävästi osaajia yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin. Tähän kytkeytyy konkreettisesti esitys korkeakoulutettujen määrän nostamisesta vähintään 50% 25-34 -vuotiaiden ikäluokasta. Pidän tätä erinomaisena tavoiteltavana tilana Suomessa. Korkeakoulutettu työvoima on keskeisessä asemassa taloudellisen hyvinvoinnin lisääntymisessä, kilpailukyvyssä ja innovaatioiden rakentamisessa. Tämä tavoite on linjassa useiden Euroopan maiden korkeakoulutettujen määrän kanssa (ks. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Educational_attainment_statistics). Näen tärkeänä, että korkeakoulutettujen määrää nostettaessa huomioidaan työelämän tarpeet eri aloilla.

Korkeakoulutukseen pääsyn sujuvoittaminen. On tärkeää, että suomalaisissa korkeakoulutuksessa sujuvoitetaan korkeakouluopintojen aloittamista.

Korkeakoulujen valintoja tulee kehittää edelleen, ja niissä on olennaista keskittyä arvioimaan hakijoiden geneerisiä taitoja ja kiinnostusta ko. alalle. Geneeriset taidot (mm. analyttinen päättely, ongelmanratkaisu, argumentaatio, kielen hallinta, itse- ja yhteissäättely, yhteistyö) ovat keskeisiä taitoja korkeakouluopinnoissa, niitä voi vahvistaa jatkuvasti ja ne ovat sidoksissa substanssiosaamisen oppimiseen opintojen aikana ja jatkuvaan oppimiseen työelämässä (vrt. Ursin et al., 2021). On tärkeää tutkia valintamenettelyjä, korkeakouluopinnoissa etenemistä ja valmistumista sekä korkeakoulutettujen työllistymistä, ja kehittää valintamenettelyjä tutkimustiedon perusteella toimivammiksi.

Korkeakouluopiskelijoiden osaaminen. Koulutuspoliittinen selonteko korostaa oppimisen laatua ja oppimisen tukemista korkeakouluissa. On olennaista, että korkeakouluopiskelijoiden alakohtaisten tietojen ja taitojen sekä geneeristen taitojen oppimista tuetaan sekä tutkitaan ja seurataan jatkuvasti (vrt. Hyytinen, 2015; Hyytinen, Toom & Shavelson, 2019; Hyytinen, Kleemola & Toom, 2021; Ursin et al., 2021). Geneeriset taidot ovat osaamisen avain, ja korkeakoulutettuja asiantuntijoita tarvitaan ennen kaikkea monimutkaisten ongelmien ja kompleksisten vuorovaikutustilanteiden ratkaisemiseen. Tutkimusten ja arviointien perusteella tiedetään, että opiskelijat oppivat monipuolisia tietoja ja taitoja korkeakouluopintojen aikana. Opiskelijat kokevat myös, että korkeakoulutus voisi vieläkin paremmin tukea geneeristen akateemisten taitojen oppimista (vrt. Tuononen, 2019; Räisänen, 2021).

Korkeakouluopetuksen laatu ja korkeakouluissa opettavien osaaminen. Korkeakouluopetuksen laatu on yksi keskeisimmistä, systemaattisimmista ja pitkäkestoisimmista tekijöistä, joka vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden oppimiseen ja osaamiseen (vrt. mm. Toom et al., 2017; Toom & Pyhältö, 2020). Tästä syystä on olennaista vahvistaa systemaattisesti korkeakoulutuksen opetustoiminnan pedagogista johtamista (Toom & Pyhältö, 2020) korkeakoulun, sen yksiköiden ja koulutusohjelmien tasolla. Samoin on olennaista huolehtia opetussuunnitelmien linjakkuudesta, tutkimusperustaisuudesta ja työelämärelevanssista (Toom & Pyhältö, 2020; Tuononen et al., 2020). On olennaista, että korkeakouluissa opettavat tutkijat ovat substanssiosaamisensa ohella korkeakoulupedagogisesti osaavia ja hallitsevat oman alansa kannalta tarkoituksenmukaiset opetus- ja arviointimenetelmät. On tärkeää, että korkeakouluissa opettavat osaavat tukea opiskelijoiden geneeristen taitojen oppimista oman alansa substanssikurssien puitteissa. Korkeakoulujen on tärkeää tukea ja resursoida systemaattisesti opetushenkilöstön korkeakoulupedagogista kouluttautumista ja digiteknologisen osaamisen lisäämistä opetuksessa.

Korkeakouluopetuksen laadun sekä opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen empiirinen tutkiminen pitkäjänteisesti on keskeistä, jotta sitä voidaan tutkimusperustaisesti kehittää.

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen taloudellinen resursointi.

Koulutuspoliittisessa selonteossa on tunnistettu, että korkeakoulutettujen määrän nostaminen, aloituspaikkojen lisääminen ja laadukkaan korkeakoulutuksen tarjoaminen edellyttävät sitoutunutta, pitkäjänteistä ja riittävää taloudellista resursointia koulutukseen ja tutkimukseen. Tämä on keskeinen edellytys korkeakoulutettujen määrän kasvattamiselle.

Luku 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

On olennaista, että tieteeseen ja tutkitun tiedon tuottamiseen ja vaikuttavuuteen panostetaan. Tutkimustiedolla on keskeinen asema yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisessa, korkeakouluopetuksessa, innovaatioiden rakentamisessa ja taloudellisen kilpailukyvyyn ylläpitämisessä.

Luku 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Jatkuva oppiminen on välttämätöntä kaikilla aloilla sekä opintojen aikana että läpi työelämän. On olennaista, että ihmisillä on mahdollisuus oppia niitä tietoja ja taitoja, joita he kulloinkin tarvitsevat.

Geneeriset taidot ovat keskeisiä jatkuvassa oppimisessa. Niiden avulla ja varassa ihmiset oppivat uusia tietoja ja taitoja myös pohjakoulutuksensa jälkeen työelämässä. Tämän vuoksi geneeristen taitojen hallintaan on tärkeää kiinnittää huomiota peruskoulutuksesta alkaen.

Jatkuvan oppimisen tarpeet ja resursointi julkisin varoin. On tärkeää, että jatkuvan oppimisen tarpeet tunnistetaan, selvitetään mitä ihmiset kokevat tarpeelliseksi oppia sekä selvitetään tarkoituksenmukaiset jatkuvan oppimisen muodot, tavat ja menetelmät. On keskeistä jäsentää peruskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen jatkumoa eri aloilla. Olennaista on suunnitella jatkuvan oppimisen rakenteet systemaattisesti niin, että ne palvelevat yksilöitä, koulutusorganisaatioita sekä työelämän ja yhteiskunnan tarpeita.

Luku 4 Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät

On tärkeää, että muuttuvan työelämän asiantuntijoiden osaamiselle ja jatkuvalle oppimiselle asettamat haasteet nostetaan esille. Tämä näkökohta korostaa edelleen geneeristen taitojen hallitsemisen tärkeyttä, sillä ne ovat avain jatkuvassa oppimisessa.